

Center for Legal Resources

Centrul de Resurse Juridice

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE	
INTRARE	Nr. 266
IEȘIRE	Date 14.04.2014

Stimate domnule prim-procuror,

Subscrisa, Fundația Centrul de Resurse Juridice, cu sediul în București, str. Arcului nr. 19, sector 2, înregistrată în registrul persoanelor juridice prin Sentința civilă nr. 276/18.12.1998 a Tribunalului București, cod fiscal nr. RO 11341550 (denumită în continuare "CRJ"), reprezentată prin Georgiana Iorgulescu, în calitate de directoare executivă,

în temeiul art. 339 alin. (4) din C. proc. pen, formulăm prezenta

PLÂNGERE

împotriva ordonanței de clasare din 17 martie 2014, emisă de procuror Luca Mihaela-Cornelia în dosarul nr. 7270/P/2013 (denumită în continuare "Ordonanța"),

prin care solicităm infirmarea Ordonanței, redeschiderea urmăririi penale în dosarul nr. 7270/P/2013 cu privire la săvârșirea infracțiunilor de lovire și alte violențe (art. 193 C. Pen.), rele tratamente aplicate minorului (art. 197 C. Pen.) și omisiunea sesizării (art. 267 C. Pen.) și trimiterea în judecată a celor vinovați de săvârșirea acestor infracțiuni.

MOTIVE:

1. SITUAȚIA DE FAPT

La data de 29.10.2013, subscrisa a înaintat Parchetului de pe lângă Judecătoria Oradea un denunț¹ referitor la abuzurile pe care personalul Centrului de plasament pentru copii cu probleme psihosociale din Oradea le aplica minorilor din acest centru. Prin denunț, CRJ a

¹ O copie a denunțului este atașată prezentei ca Anexa nr. 1

solicitat cercetarea și trimiterea în judecata a persoanei responsabile de îngrijirea și educarea copiilor din centru, cu privire la săvârșirea infracțiunilor prevăzute și pedepsite de art. 180, 263 și 306 din vechiul Cod Penal.

Denunțul a fost înaintat în urma unui reportaj difuzat la postul de televiziune PROTV în data de 24.10.2013², în cadrul căruia mai mulți copii din centrul din Oradea descriau abuzurile la care au fost supuși de către educatorii lor.

La data de 17.03.2014, procurorul de caz Luca Mihaela-Cornelia a dipus clasarea cauzei, însușindu-și argumentele din referatul cu propunere de clasare întocmit de Inspectoratul de Poliție al Județului Bihor, Serviciul de Investigații Criminale. La data de 31.03.2013, Ordonanța și referatul pe care aceasta s-a bazat au fost comunicate subscrisei, în copie.

CRJ consideră că soluția de clasare este netemeinică, motiv pentru care formulăm în termen prezenta plângere conform art. 339 alin. (4) C. proc. pen. Întrucât Ordonanța nu conține argumente proprii pentru clasare, procurorul de caz preluându-le pe cele din referatul comisarului șef Laza Gheorghe, critica de mai jos va avea în vedere motivele de clasare cuprinse în acest referat.

2. CRITICA SOLUȚIEI DE CLASARE A CAUZEI

a. Introducere

Pe scurt, motivele de clasare invocate în referat au în vedere trei aspecte:

- lipsa de probe cu privire la săvârșirea de acte de violență față de minorii din centrul din Oradea;
- neîntreținerea condițiilor necesare pentru existența infracțiunii de rele tratamente aplicate minorului;
- existența unei cauze justificative, conform art. 21 alin. (1) C. Pen.

² <http://stirileprotv.ro/stiri/actualitate/acuzatii-grave-la-un-centru-de-plasament-din-oradea-copiii-spun-ca-sunt-batuti-cu-pumnii-de-angajati.html>

b. Lipsa de probe

În argumentarea propunerii de clasare a cauzei a fost invocată în mod preponderent lipsa de probe cu privire la comiterea de acte de violență asupra minorilor din centru, în acest sens reținându-se următoarele:

„nu există probe care să demonstreze dincolo de orice dubiu că o anumită persoană a comis infracțiunea.”

“Chiar dacă cinci dintre copii declară că au fost bătuți, nu au fost martori prezenți iar ceilalți copii audiați, doar au auzit fără a vedea aceste aspecte și fără a le putea susține declarațiile”

“Această infracțiune [art. 193 C. Pen.] nu poate fi dovedită din lipsă de probe deoarece nici unul dintre minori nu a fost examinat medico legal, nu au fost depuse plângeri la DGASP sau poliție, minorii nu au adus la cunoștința managerilor de caz eventualele abuzuri la care au fost supuși de către educatori iar din evaluările psihologice ale minorilor rezultă că aceștia prezintă aspecte disfuncționale la nivelul personalității”

Considerăm că pasajele reproduse mai sus denotă o greșită înțelegere a legislației aplicabile și a specificului situației minorilor instituționalizați în centrul din Oradea. Astfel,

- pentru efectuarea urmăririi penale față de o persoană nu este necesară existența unor probe care să demonstreze *“dincolo de orice dubiu”* că aceasta a săvârșit o infracțiune, așa cum se susține în referat. Art. 305 din C. Proc. Pen. prevede că urmărirea penală, începută cu privire la o faptă, se continuă față de o persoană atunci când *“din datele și probele existente în cauză rezultă indicii rezonabile* [sublinierea noastră] *că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală”*.

Or în speță, existau indicii mai mult decât rezonabile că anumiți educatori din centru au comis acte de violență față de minorii aflați în grija lor. Astfel, în cuprinsul referatului se menționează că, în luna mai 2013, în urma unei activități de verificare în centru, s-au constatat posibile abuzuri asupra minorilor. Chiar DGASPC a înaintat, în noiembrie 2013, un denunț împotriva a patru dintre educatorii din centru (Miheș Mirel, Iuță Adrian, Costruț Adrian și Chișe Ovidiu). De asemenea, organele de urmărire penală aveau la dispoziție și materialul

realizat de PKO1 V, constatările CRJ³, precum și declarațiile minorilor din cadrul audierilor. Reamintim că nu este vorba de un incident izolat sau de o victimă singulară, ci de abuzuri continue asupra mai multor minori, susținute de numeroase indicii rezonabile, pertinente și mai ales concordante.

- invocarea lipsei unor examene medico-legale, a plângerilor formulate de minori și a aducerii situației la cunoștința managerilor de caz denotă o lipsă de înțelegere față de specificul situației minorilor instituționalizați. După cum se precizează și în raportul CRJ întocmit în urma vizitei în centru, minorii *“nu au acces la telefon și nu pot face petiții, în care să sesizeze eventuale abuzuri, cu toate că serviciul “Telefonul copilului” are sediul exact în acest centru de plasament. Tinerii de aici nici nu știu de existența unui număr la care pot apela pentru a sesiza eventuale abuzuri. Adolescenții au povestit că nu știu unde și cui să sesizeze abuzurile la care sunt supuși”*. Astfel, în condițiile în care beneficiarilor centrului le era imposibil să sesizeze abuzurile suferite, cerința ca aceștia să fi încunostiințat DGASPC, poliția sau managerii de caz despre acestea apare ca absurdă. Din contră, faptul că aceste persoane erau lipsite în fapt de orice posibilitate de acces la justiție ar fi trebuit să fie un argument pentru proactivitatea și stăruința organelor de urmărire penală, nu o scuză facilă pentru clasarea cazului.
- argumentul lipsei martorilor apare ca greșit plasat, întrucât în speță nu este vorba de un incident izolat, care să fi afectat un singur minor din centru, ci de un tratament abuziv și violent aplicat în mod regulat tuturor minorilor. Cinci minori au declarat, în cadrul audierilor, că au fost batuți de personalul centrului. Aceste declarații se coroborează și între ele, dar și cu celelalte probe menționate mai sus, probe ce ar fi trebuit luate în considerare de organele de urmărire penală. Toate aceste probe conduc la aceeași concluzie, aceea că minorii din centru au fost abuzați de educatorii lor. Mai mult, fiecare minor în parte a indicat în mod exact de care dintre educatori a fost bătut, astfel că nu se poate susține că nu s-a putut afla identitatea făptuitorilor.
- Atitudinea organelor de urmărire penală în speță a fost de o pasivitate nejustificată, contrară obligațiilor acestora, principiului aflării adevărului și necesităților de protecție a minorilor. Astfel, pe lângă nesocotirea datelor și probelor menționate mai sus, organele de urmărire penală au dat dovadă de neglijență și în

³ <http://www.crj.ro/CRJ-constata-grave-abuzuri-la-adresa-minorilor-din-centrul-de-plasament-pentru-copii-cu-probleme-psihosociale-din-Oradea-1278/>

efectuarea activităților investigative ce se impuneau în speță. Considerăm că în mod nejustificat audierile s-au limitat la 13 minori și 4 educatori, și că era necesară audierea unui număr mult mai mare de persoane care ar fi putut oferi informații relevante, inclusiv manageri de caz, psihologi și alt personal specializat din cadrul DGASPC Bihor. De asemenea, organele de urmărire penală au omis să investigheze legătura de cauzalitate dintre tulburările comportamentale ale minorilor (constatate prin raportul de evaluare psihologică menționat în referat), pe de-o parte, și violențele educatorilor și neglijența personalului DGASPC, pe de altă parte. Suntem de părere că o investigație temeinică în acest sens ar fi relevat faptul că tulburările comportamentale ale minorilor sunt o consecință directă a tratamentului la care au fost supuși, întrunindu-se astfel elementele infracțiunii de rele tratamente aplicate minorului.

c. Infracțiunea de rele tratamente aplicate minorului

O a doua susținere a organelor de urmărire penală o reprezintă faptul că, și în ipoteza în care asupra minorilor din centru s-ar fi comis violențe, acestea nu ar fi realizat oricum elementul material al infracțiunii de rele tratamente aplicate minorului. Argumentul invocat în susținerea acestei ipoteze este acela că, pentru a ne afla în prezența acestei infracțiuni, este necesar să avem de-a face cu o activitate cu caracter de continuitate, care să pună în primejdie dezvoltarea minorului, și nu cu o *“corecție izolată, întâmplătoare, determinată de o greșeală a minorului”*.

În primul rând, trebuie precizat că din textul de lege (în formulările sale din legislația penală veche, cât și nouă) nu reiese cerința continuității abuzurilor. Din contră, cerința principală pentru existența acestei infracțiuni o reprezintă punerea în primejdie gravă, prin **măsuri sau tratamente de orice fel**, a dezvoltării fizice, intelectuale sau morale a minorului. Astfel, și un incident singular, dacă este de natură a avea un asemenea rezultat, poate conduce la existența acestei infracțiuni, întrucât continuitatea nu este o cerință esențială impusă de lege în acest caz.

În al doilea rând, concluzia organelor de urmărire penală cu privire la lipsa continuității abuzurilor este **vădit greșită** și în contradicție cu toate probele din speță. Astfel, trei minori au declarat chiar în cadrul audierilor că au fost **bătuți de mai multe ori** de către educatorii din centru. Faptul că violențele și abuzurile nu au avut în vedere un singur rezident al centrului, ci mai mulți, denotă că acestea nu au un caracter întâmplător și nu sunt simple „scăpări” ale

personalului centrului. Ele nu reprezintă doar abateri izolate, ci sunt exemplificatori pentru întreaga atitudine a educatorilor în raport cu minorii aflați în grija lor. **Violența aplicată minorilor este o prezență continuă în centru și un mod de viață pentru rezidenții acestuia.** Este evident că abuzurile fizice și teroarea psihologică asociată au drept consecință afectarea dezvoltării intelectuale, morale și fizice a minorilor. Chiar dacă aceste violențe nu lasă urme fizice permanente, nu poate fi contestat faptul că un mediu violent și o atitudine ostilă sunt de natură a afecta dezvoltarea morală și intelectuală a unui minor. **Posibilitatea ca o astfel de consecință să se producă este cu atât mai mare cu cât, în cazul de față, avem de-a face cu minori instituționalizați, lipsiți de protecție juridică efectivă.**

Pe lângă caracterul regulat al abuzurilor, se remarcă și ferocitatea cu care educatorii au acționat asupra minorilor. Niciun posibil comportament al copiilor din centru nu ar fi putut justifica ca aceștia să fie loviți cu capul de pereți și să le fie prinse degetele în tocurile ușilor. În acest caz nu avem de-a face doar cu o mentalitate retrogradă a educatorilor, care nu au învățat să renunțe la a aplica violența în educarea minorilor, ci cu o **lipsă de empatie extremă care nu ar trebui să existe la nicio persoană căreia i se încredințează un copil.** Atitudinea educatorilor nu este similară cu cea a unui părinte care, în mod greșit, dar cu bună-credință, aplică o „corecție” copilului său, ci cu aceea a unei persoane pentru care exercitarea violentă a puterii reprezintă o veritabilă satisfacție.

Referatul menționează și că din raportul de evaluare psihologică *“nu rezultă punerea în primejdie gravă a dezvoltării fizice, intelectuale sau morale a minorilor”*. O astfel de afirmație apare ca nefundamentată, din moment ce raportul de evaluare psihologică menționat a constatat numeroase tulburări de personalitate în rândul minorilor din centru, care relevă în mod neechivoc cel puțin o dezvoltare morală afectată.

În fine, la punerea în gravă primejdie a dezvoltării minorilor contribuie în mod cert și condițiile improprii din centru, precum lipsa unor condiții de cazare adecvate, a supravegherii corespunzătoare, a unor facilități sanitare normale, a unei protecții juridice efective etc. Unele dintre aceste situații ar fi putut fi remediate cu concursul personalului centrului, al managerilor de caz ai minorilor (care ar fi putut măcar să îi informeze pe aceștia cu privire la dreptul lor de a face plângeri împotriva abuzurilor suferite) și a altui personal specializat din cadrul DGASPC Bihor (psihologi), dacă un astfel de rezultat ar fi fost urmărit. **Considerăm că lipsa oricărui efort din partea acestor persoane în efectuarea îndatoririlor lor de serviciu reprezintă neglijență în serviciu (art.298 NCp) din partea acestora, și suntem de**

păreră că investigația organelor de urmărire penală ar fi trebuit să aibă în vedere și acest aspect.

d. Cauza justificativă

Ultimul argument invocat de organele de urmărire penală în motivarea propunerii de clasare îl reprezintă susținerea că, și dacă educatorii ar fi comis acte de violență față de minorii din centru, acest lucru ar fi fost justificat *“deoarece pentru educarea și corijarea minorilor sunt situații în care trebuie să se procedeze, cu fermitate și chiar cu severitate în cazuri izolate și atunci când aceștia greșesc.”*

Acest argument denotă o abordare primitivă asupra modului în care ar trebui educat un minor, precum și o gravă necunoaștere a legislației penale și a celei de protecție a copilului.

Art. 21 alin. (1) C. Pen., invocat în cuprinsul referatului, se referă la justificarea săvârșirii unei fapte prevăzute de legea penală *„constând în exercitarea unui drept recunoscut de lege sau în îndeplinirea unei obligații prevăzute de lege, cu respectarea condițiilor și limitelor prevăzute de aceasta”*. Niciuna dintre cele două ipoteze stabilite de acest articol nu există în speță. Legea nu recunoaște niciun drept al niciunei persoane de a lovi un minor, iar în îndeplinirea obligațiilor de educare și îngrijire a minorilor este interzisă în mod expres folosirea violenței. Acest lucru a fost reținut și în doctrina penală, precizându-se că *“Având în vedere modificările legislative din ultimii ani cu incidență în domeniul protecției drepturilor copilului, în prezent în sfera dreptului de corecție nu se mai poate include și dreptul de a exercita violențe fizice, chiar de mică intensitate, astfel că acestea vor fi considerate fapte nejustificate și atunci când au fost comise în cadru familial și în legătură cu educarea minorului (Fl. Streteanu)”*⁴. Este evident că dacă violențele fizice asupra minorilor nu pot constitui cauze justificative în mediul familial, ele nu pot avea această calitate nici în ceea ce privește minorii instituționalizați.

Interzicerea aplicării violentei față de minorii este expres stabilită și de Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, art. 89 din acest act normativ prevăzând că copilul trebuie protejat împotriva oricăror forme de violență, indiferent de mediul în care se află.

⁴ Noul Cod Penal, Ghid de aplicare pentru practicieni, Corina Voicu, Andreea Simona Uzlău, Raluca Moroșanu, Cristinel Ghighecl, editura Hamangiu 2014, p. 37

Considerăm că interpretarea pe care organele de urmărire penală au dat-o legilor pe care sunt însărcinate să le aplice este inacceptabilă și este de natură a periclita grav bunul mers al justiției penale față de persoanele care au cea mai mare nevoie de protecția acesteia.

e. Jurisprudența CEDO

În speță, a fost încălcat dreptul minorilor din centrul din Oradea de a nu fi supuși torturii sau tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante, drept instituit de art. 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Nerespectarea acestui drept rezultă în primul rând din violențele pe care educatorii din centru le-au aplicat minorilor. Prin cruzimea ieșită din comun și prin faptul că au fost motivate de un scop, fie general ("educarea" minorilor), fie specific (răzbunare pentru abateri sau obținerea de informații despre cine a comis o anumită abatere), aceste acte de violență reprezintă cea mai gravă formă de încălcare a art. 3 din Convenție, și anume tortura, așa cum a fost aceasta definită în jurisprudența CEDO (Irlanda împotriva Regatului Unit, nr. 5310/71, Selmouni împotriva Franței, nr. 25803/94, Ihan împotriva Turciei, nr. 22277/93).

CEDO a impus standarde extrem de stricte în ceea ce privește tratamentul ce poate fi aplicat persoanelor private de libertate⁵, stabilind că folosirea forței fizice asupra acestor persoane, în situații în care aceasta nu este absolut necesară ca urmare a conduitei persoanei în cauză, reprezintă în principiu o încălcare a art. 3 din Convenție (Keenan împotriva Regatului Unit, nr. 27229/95 § 113, Ribitsch împotriva Austriei, nr. 18896/91 § 38).

Și condițiile improprii în care minorii sunt cazați (consemnate și în raportul CRJ) reprezintă, conform jurisprudenței CEDO (Peers împotriva Greciei, nr. 28524/95 § 74, 75), o încălcare a art. 3 din Convenție.

În al doilea rând, art. 3 din Convenție a fost încălcat ca urmare a nerespectării obligației pozitive a statului de a proteja minorii din centrul din Oradea împotriva relelor

⁵ În accepțiunea CEDO, noțiunea de privare de libertate include nu numai arestul sau detenția, dar și privarea de libertate din motive medicale sau sociale, precum în cazul minorilor din Oradea, în conformitate cu art. 4 al Protocolului opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, adoptată la New York la 10 decembrie 1984 și ratificat de România. Acest articol stabilește că prin privare de libertate se înțelege orice formă de detenție sau închisoare ori plasarea unei persoane într-un loc public sau privat de reținere pe care nu îl poate părăsi după voia sa, prin ordinul oricărei autorități judiciare, administrative sau de altă natură.

tratamente. CEDO a statuat, în jurisprudența sa, că obligația unui stat parte la Convenție de a respecta art. 3 nu implică doar obligația negativă de a nu supune persoanele aflate în grija sa la rele tratamente (obligație ce oricum a fost încălcată în speță), ci și **obligația pozitivă de a lua măsuri pentru a se asigura că astfel de incidente nu se produc** (A împotriva Marii Britanii, nr. 100/1997/884/1096, Z și alții contra Marii Britanii, nr. 29392/95). În ceea ce privește persoanele private de libertate, aflate într-o situație vulnerabilă, **îndeplinirea acestei obligații de către state se apreciază și mai sever** (Aktaş împotriva Turciei, nr. 24351/94, § 290), iar vulnerabilitatea determinată de starea privativă de libertate poate fi exacerbată de existența anumitor condiții, precum bolile mintale (Renolde împotriva Franței (2008), nr. 5608/05 §84, Rivere împotriva Franței, nr. 33834/03 § 63, Keenan împotriva Regatului Unit, nr. 27229/95 § 111).

În speță, încălcarea acestei obligații rezultă din **neglijența personalului DGASPC care, deși avea cunoștință de neregulile din centru, a omis să ia vreo măsură concretă pentru remedierea acestora și protejarea minorilor**. Deși încă din luna mai 2013 s-au constatat suspiciuni de abuzuri în centru, iar evaluarea psihologică efectuată în luna iulie 2013 a scos la iveală numeroase probleme care afectau rezidenții acestuia, **managerii de caz ai minorilor nu au depus niciun efort pentru ameliorarea situației sau pentru înlesnirea accesului copiilor la justiție**. Dacă personalul DGASPC ar fi dat dovadă de o minimă competență în cauză, ar fi trebuit să observe că tulburările de personalitate foarte grave ale minorilor indică faptul că aceștia nu beneficiază de un tratament corespunzător, și să facă uz de toate pârghiile legale disponibile pentru a asigura respectarea drepturilor acestora. **În schimb, abuzurile și violențele au fost lăsate să continue, și este foarte probabil că ele persistă și la momentul actual**.

În al treilea rând, art. 3 din Convenție a fost încălcat și de către Parchetul de pe lângă judecătoria Oradea, prin neefectuarea unei investigații efective în ceea ce privește abuzurile semnalate.

Conform jurisprudenței CEDO, statele au obligația de a efectua o investigație efectivă în ceea ce privește suspiciunile de rele tratamente, investigație ce trebuie să fie **capabilă de a conduce la identificarea și pedepsirea celor responsabili** (Akdeniz împotriva Turciei, nr. 25165/94 § 139). **Lipsa unei astfel de investigații constituie o încălcare a prevederilor art. 3 din Convenție** (Assenov și alții împotriva Bulgariei, nr. 90/1997/874/1086 § 106). În cazul persoanelor aflate în custodia autorităților și cu privire la care se constată că au suferit vătămări, statele au obligația de a oferi o explicație plauzibilă cu privire la modul în care

aceste violențe s-au produs (Kloitsch împotriva Austriei, nr. 10070/91 § 34), în caz contrar fiind vorba de o încălcare a art. 3 din Convenție.

În virtutea acestor obligații, organele de urmărire penală ar fi trebuit să investigheze în mod efectiv și real atât abuzurile la care au fost supuși minorii din centru, dar și legătura de cauzalitate dintre aceste abuzuri și tulburările comportamentale ale minorilor constatate prin raportul de evaluare psihologică, și să ofere explicații plauzibile în legătură cu aceste aspecte. Investigația ar fi trebuit să fie de natură a conduce la aflarea adevărului în cauză și la sancționarea celor vinovați.

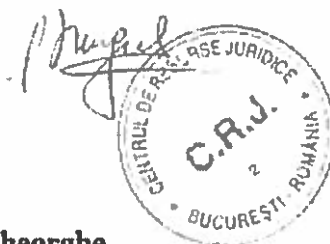
În schimb, Parchetul și poliția au folosit aparenta lipsă de probe drept scuză pentru neîndeplinirea obligațiilor ce le incumbă conform legislației interne și jurisprudenței CEDO. Referatul întocmit în urma investigației nu oferă nicio explicație cu privire la cauzele care au condus la situația actuală a minorilor, deși este evident că problemele acestora nu puteau apărea din nimic. După cum am arătat la secțiunea 2 b) de mai sus, organele de urmărire penală au dat dovadă și de un dezinteres inacceptabil în instrumentarea cauzei și în strângerea de probe.

Față de toate cele de mai sus, solicităm Parchetului de pe lângă judecătoria Oradea să acționeze în conformitate cu rolul constituțional al Ministerului Public de apărător al drepturilor și libertăților cetățenilor, prin infirmarea Ordonanței, prin redeschiderea urmăririi penale în dosarul nr. 7270/P/2013 și prin trimiterea în judecată a celor vinovați.

Data: 17.04.2014

Centrul de Resurse Juridice

prin Georgiana Iorgulescu,
Directoare Executivă

În atenția Domnului Prim Procuror Vidican Gheorghe